

A young man with Down syndrome is shown from the chest up, looking directly at the camera with a serious expression. He is wearing a dark grey jacket over a dark blue shirt. He is seated at a wooden table, holding a hammer in his right hand and a nail in his left hand, as if about to hammer it. On the table in front of him are several white plastic caps and a box of nails. The background consists of a green and brown patterned fabric hanging on the wall.

Puheista tekoihin

Me Itse ry

Köyhyyden ja syrjäytymisen torjunnan ohjelma

Puheista tekoihin
Köyhyyden ja syrjäytymisen torjunnan ohjelma
Toinen uudistettu painos
ISBN 978-952-93-1979-4 (nid.)
ISBN 978-952-93-1980-0 (PDF)

Raha-automaattiyhdistys on tukenut ohjelman julkaisemista.

Me Itse ry
Pinninkatu 51
33100 Tampere
www.meitse.fi

Tekstien toimitus   Jukka Kaukola
Tekstien muokkaus
selkokielelle   Tuula Puranen

Valokuvat   Rami Marjamäki
Ulkoasu   Jaana Teräväinen
Paino   Katajamäki Print Tampere 2013

Sisällys

Alkusanat

Taustaa

- 1 Mitä köyhyys ja syrjäytyminen tarkoittavat? 7
  - 2 Vammaisten ihmisten köyhyys..... 10
Työllisyys
Sosiaaliturva
Esimerkki toimeentulosta
  - 3 Vammaisten ihmisten syrjäytyminen..... 17
Asuminen
Työelämä
Ammatillinen koulutus ja työhönvalmennus
Kuntien palvelut ja vammaispalvelut
Rakennetun ympäristön esteettömyys
Syrjinnän kieltö
- Me Itse ry:n
köyhyyden ja syrjäytymisen torjunnan ohjelma.....25

Me Itse ry kiittää lämpimästi Maarit Kaltulaa ja Pasi Räfsteniä, jotka ystävällisesti jakavat kanssamme arkeaan ohjelman valokuvissa. Maarit ja Pasi asuvat yhdessä Kangasalla Kaarinankotien Maununtyttäressä. He työskentelevät Pähkinänkallion toimintakeskuksessa.

Alkusanat

Tämä julkaisu on
"Puheista tekoihin – Me Itse ry:n
köyhyyden ja syrjäytymisen torjunnan ohjelma".

Tässä julkaisussa köyhyys tarkoittaa
sellaista rahan puutetta,
joka haittaa jokapäiväistä elämää.

Rahan puutteen takia köyhä ihminen ei voi hankkia
samoja asioita kuin useimmat muut ihmiset.
Rahat eivät aina riitä
ruokaan, vaatteisiin, lääkkeisiin
tai kunnolliseen asumiseen.
Köyhälle ihmiselle harrastukset
voivat olla liian kalliita,
eikä hänellä ole rahaa hankkia koulutusta.

Yhteyden pitäminen ystäviin voi olla liian kallista,
koska puhelujen soittaminen
ja matkustaminen ystäviä tapaamaan
maksavat liikaa.

Köyhyys ei yleensä ole ihmisen oma valinta.
On tärkeää saada tietoa köyhyydestä.

Köyhyydestä voi seurata monia ongelmia.
Köyhyys vähentää
ihmisen mahdollisuuksia osallistua.
Se voi lisätä turvattomuuden tunnetta.

Ihminen voi syrjäytyä köyhyyden takia,
jos köyhyys rajoittaa liikaa
hänen toimintaansa ja mahdollisuuksiaan.

Monet vammaiset ihmiset ovat köyhiä,
ja köyhyyden ongelmat
koskevat etenkin heitä.
Useimmat vaikeavammaiset ihmiset jäävät
työkyvyttömyyseläkkeelle 16-vuotiaana.
He ovat köyhiä koko elämänsä ajan.

Tässä köyhyyden ja syrjäytymisen torjunnan
ohjelmassa kerrotaan,
mihin Me Itse ry pyrkii vaikuttamaan,
kun torjutaan vammaisten ihmisten
köyhyyttä ja syrjäytymistä.

Ohjelma syntyi Me Itse ry:n
johtoryhmän työpajoissa 2010.
Me Itse johtoryhmässä 2010 toimivat
Sinikka Haanpää, Sami Helle, Olavi Hietaharju,
Tommi Kivimäki, Krisse Pääskynen, Seppo Pöylä,
Sanna Sepponen, Ulla Topi ja Tomi Tuominen.

Ensimmäisessä työpajassa käsiteltiin
köyhyyttä ja toimeentuloa.
Toisessa työpajassa keskityttiin syrjäytymiseen.

Johtoryhmän jäsenten lisäksi
työskentelyyn osallistuivat vammaisaktiivit
Heikki Suvilehto Pyhäsalmeilta
ja Teuvo Taipale Riihimäeltä
sekä Jukka Kaukola.
Jukka Kaukola on Me Itse ry:n hallituksen varajäsen.
Hän toimitti työpajojen keskustelut
ja linjaukset julkaisuksi.

Kiitämme lämpimästi
valokuvien päähenkilöitä
Pasi Räfsteniä ja Maarit Kaltulaa.

Tämä julkaisu on
Puheista tekoihin -oppaan toinen painos.
OK-opintokeskus auttoi rahoittamaan
oppaan ensimmäistä painosta
yhdessä Raha-automaattiyhdistyksen kanssa.

Tampereella

Me Itse ry:n johtoryhmä

1. Mitä köyhyys ja syrjäytyminen tarkoittavat?

**Syrjäytyminen ja köyhyys liittyvät usein yhteen.
Vammaiset ihmiset ovat usein köyhiä.**

Köyhyys tarkoittaa rahan puutetta.
Köyhällä ihmisellä ei ole rahaa
samoihin asioihin kuin muilla ihmisillä.

**Vammaiset ihmiset
ovat usein köyhiä**

Kuka sitten on köyhä?
Tätä mitataan usein tuloilla.
Silloin lasketaan,
kuinka paljon ihminen ansaitsee
rahaa vuodessa.

Kehitysvammaiset ihmiset ovat köyhiä,
sillä heidän toimentulosta koostuu
vain työkyvyttömyyseläkkeestä ja takuueläkkeestä.
Heidän tulonsa ovat vain
yksi kolmasosa muiden tuloista.
Sanotaan, että tulot ovat alle köyhyysrajan.

Useimpien vammaisten ihmisten köyhyys
kestää koko elämän.
Tämä johtuu siitä,
että heillä ei ole palkkatyötä.
Toisin sanoen he ovat
syrjäytyneet palkkatyöstä.

Köyhyys vaikuttaa elämään monella tavalla.
Köyhyyden takia ihminen jää
monien asioiden ulkopuolelle eli syrjään.
Tätä sanotaan syrjäytymiseksi.

Ihminen voi syrjäytyä esimerkiksi
työnteosta, opiskelusta, harrastuksista,
yhteiskunnallisesta osallistumisesta
ja jopa ystävien tapaamisesta.

Syrjäytyminen ei aina johdu
vain köyhyydestä.

Vammaisen ihminen voi syrjäytyä,
jos hän ei saa samoja palveluja
kuin muut ihmiset.

Kaikille samat palvelut ja tasaveroinen kohtelu

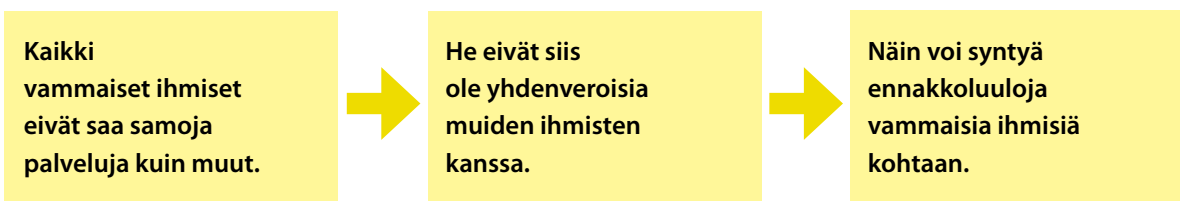
Kaikkien pitää saada
yhteiskunnan palvelut tasavertaisesti.
On tärkeää hyväksyä,
että vammaiset ihmiset voivat käyttää
samoja julkisia palveluja kuin muutkin.

Jos tätä ei hyväksytä,
he ovat huonommassa asemassa
kuin muut kansalaiset.
Heistä ajatellaan helposti,
että he eivät ole kuin muut,
vaan oma erikoinen ryhmänsä.

Tällainen ajattelu johtaa siihen,
että heitä ei enää pidetä
tasaveroisina muiden kanssa.
Heitä kohtaan voi syntyä
ennakkoluuloja ja vääriä asenteita.

Jos palvelu on tarkoitettu
vain vammaisille ihmisille,
se voi olla huonompaa kuin
kaikille tarkoitettu palvelu.

Yksi esimerkki huonosta palvelusta
on itsemääräämisen loukkaaminen asumisessa.
Olisitko sinä valmis odottamaan
avustajaa kaksi tuntia aamulla,
että pääsisit sängystä ylös?

Esimerkki siitä, miten epätasa-arvo voi synnyttää ennakkoluuloja.

Kun ihminen syrjäytyy yhdestä asiasta, hän syrjäytyy helposti muutenkin. Esimerkiksi työnteosta syrjäytyminen voi johtaa harrastuksista syrjäytymiseen. Tämä johtuu siitä, että ilman työtä ihmisellä ei ehkä ole varaa harrastuksiin.

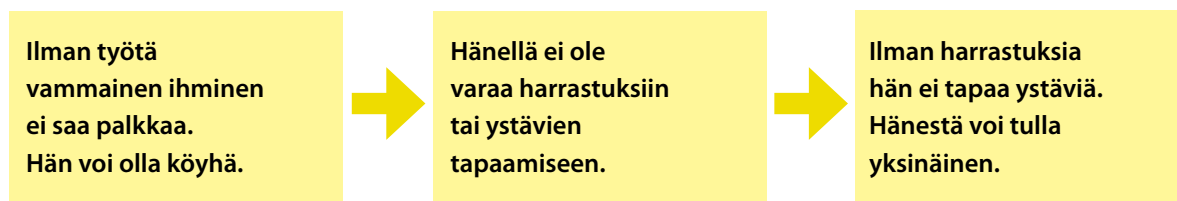
Monet ihmiset tapaavat ystäviä yhteisissä harrastuksissa. Jos rahan puutteen takia ei voi enää osallistua harrastuksiin, myös ystävien tapaaminen vähenee tai loppuu kokonaan. Näin ystävydestäkin voi syrjäytyä.

Raha ei määrää kaikkea elämässä

Edelliset esimerkit kuvaavat sitä, että syrjäytyminen on usein kierre. Kierre syvenee aina, kun ihminen jää syrjään jostakin sellaisesta, mikä useimmille muille on mahdollista. Köyhyys voi siis rajoittaa elämää monella tavalla.

Köyhyys ei kuitenkaan määrää elämässä aivan kaikkea. Ihmisen olisi hyvä nähdä, että elämässä on muutakin kuin köyhyyttä.

Ihminen voi olla köyhä, mutta hän voi siitä huolimatta kokea, että elämä on hyvää. Köyhyys ei automaattisesti tarkoita kaiken menettämistä.

Esimerkki siitä, miten työelämästä syrjäytyminen voi aiheuttaa jopa yksinäisyyttä.

2. Vammaisten ihmisten köyhyys

Tässä luvussa kerrotaan, millaisista syistä kehitysvammaisten ihmisten köyhyys johtuu.

Köyhyyden syitä tarkastellaan työn ja toimeentulon eli sosiaaliturvan näkökulmasta.

Työllisyys

Vammaisilla ihmisillä on sama oikeus tehdä työtä kuin muilla. Avoimilla työmarkkinoilla heillä on oltava samanlaiset työehdot kuin muillakin työntekijöillä. Myös heidän työolojensa pitää olla yhtä hyvät kuin muilla.

Monet ihmiset saavat työstä henkistä ja aineellista hyvinvointia. Henkinen hyvinvointi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ihminen on tyytyväinen elämäänsä ja tuntee itsensä yhtä tärkeäksi kuin muutkin. Aineellinen hyvinvointi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ihmisen tulot riittävät niiden asioiden hankkimiseen, joita hän tarvitsee.

Vammaisten ihmisten joukossa olisi paljon työvoimaa, mutta melkein kaikki kehitysvammaiset ihmiset ovat syrjäytyneet palkkatyöstä.

Niistä kehitysvammaisista ihmisistä, jotka ovat työikäisiä, suurin osa käy päivisin päivätoiminnassa tai työtoiminnassa erilaisissa keskuksissa.

Päivätoiminnassa työosuusraha on häviämässä kokonaan. Työtoiminnasta saa korvausta keskimäärin viisi euroa päivässä. Lain mukaan korvausta voi maksaa enintään 12 euroa päivässä.

Kehitysvammainen ihminen voi osallistua työtoimintaan joko työkeskuksessa tai tavallisella työpaikalla. Työkeskuksessa tehdään usein tekstiili- tai puualan tehtäviä. Tavallisella työpaikalla tehtävä työtoiminta on palkatonta avotyötä.

Suomessa on noin 3 000 työkäistä kehitysvammaista henkilöä, jotka ovat työkykyisiä ja halukkaita työhön. Silti vain noin 360 kehitysvammaista ihmistä saa työstä sellaista palkkaa, joka on työehtosopimuksen mukaista. Se tarkoittaa palkkaa, jota muutkin samaa työtä tekevät ihmiset saavat.

Tilasto työkäisistä kehitysvammaisista ihmisistä

Yksi hahmo kuvassa vastaa 400 ihmistä.

Noin 14 000 työkäisiä kehitysvammaisia suomalaisista osallistuu työ- ja päivätoimintaan. Tätä kuvaavat punaiset hahmot.

Osa työtoimintaan osallistuvista tekee palkatonta avotyötä. Näitä noin 2 300 kehitysvammaista ihmistä kuvaavat pilkulliset hahmot.

Alle 400 tekee palkkatöitä. Heitä kuvataan vihreällä värillä.

Monet palkkatyötä tekevästä kehitysvammaista ihmistä ovat osa-aikatoissa. Näin he saavat sekä eläkkeen että palkan.

On väärin, että kaikki halukkaat eivät saa työtä.

Sosiaaliturva

Kehitysvammaisten ihmisten toimeentulon perusta on työkyvyttömyyseläke ja takuueläke. Työkyvyttömyyseläke on kansaneläkkeen suuruinen.

Vammaisuudesta aiheutuu menoja, joihin voi saada erilaisia tukia. Esimerkiksi asumistuki vähentää asumisesta aiheutuvia menoja.

Monissa julkisten palvelujen maksuissa on omavastuun osuus. Omavastuu tarkoittaa, että asiakkaan pitää maksaa jonkin verran myös julkisista palveluista. Näillä maksuilla on kuitenkin maksukatto.

Maksukatto tarkoittaa sitä summaa, minkä jälkeen asiakkaan ei enää tarvitse maksaa palvelusta.

Kunnan terveydenhuollossa maksukatto tarkoittaa, että kun asiakas on maksanut terveydenhuollon palveluista tietyn summan, hän saa loppuvuoden ajan palvelut ilmaiseksi. Myös lääkekuluilla on maksukatto.

Maksukatot ovat korkeita, jos tulot ovat pienet. Toisin sanoen voi käydä niin, että jos vammaisen henkilö sairastuu, terveysmenot voivat olla jopa viidennes hänen vuosittaisesta eläkkeestään!

Esimerkki toimeentulosta

Seuraavassa esimerkissä tarkastelemme Mari Meikäläisen toimeentuloa.

Mari ovat keksitty henkilö, mutta tiedot hänen toimeentulostaan perustuvat tosielämän kokemuksiin. Tulot ja menot ovat vuodelta 2013.

Mari Meikäläisen toimeentulo

Esimerkkihenkilömme Mari Meikäläinen on työkyvyttömyyseläkkeellä ja asuu ryhmäkodissa.

Hän käy arkisin työkeskuksessa ja saa siitä korvausta 80 euroa kuukaudessa. Arkisin hän syö lounaan työkeskuksessa. Lounas on maksullinen ja hän maksaa siitä 110 euroa kuukaudessa.

Mari saa asumistukea ja hoitotukea, mutta asuminen ryhmäkodissa maksaa enemmän kuin tuet yhteensä.

Laskelmamme mukaan pakollisten menojen jälkeen Mari Meikäläisellä jää vain 238 euroa muihin elämisen kuluihin!

Tällä summalla hänen pitäisi maksaa muun muassa lääkemenot ja sairaanhoitokulut, henkilökohtainen hygienia ja kampaaja, vaatteet ja kalusteet sekä viestintä, liikkuminen ja harrastukset.

Viestintään menevät kulut tarkoittavat esimerkiksi puhelinlaskua. Liikkuminen tarkoittaa vaikkapa matkustamista bussilla tai paikallisjunalla.

Tulot kuukaudessa

Työkyvyttömyyseläke ja takuueläke yhteensä	+738 €
Asumistuki	+410 €
Hoitotuki	+60 €
Työosuusraha	+80 €
Yhteensä	1288 €

Menot kuukaudessa

Asunnon vuokra (ryhmäkoti)	-560 €
Ylläpitomaksu	-80 €
Ruokailut	-300 €
Työkeskuksen lounas	-110 €
Yhteensä	1050 €

Rahaa jää elämiseen vain 238 euroa kuukaudessa.

Matti kukkarossa – tarinoita tosielämästä

Seuraavat tarinat ovat tosia. Kehitysvammaiset ihmiset ovat kertoneet nämä tarinat:

"Jouduin sairaalaan kolmeksi viikoksi.
Menetin siltä ajalta palkkani ja
jouduin maksamaan sairaalalaskun,
joka oli yli 300 euroa.

Olin epätoivoinen.
Menin pankinjohtajan puheille.
Hän sanoi, että lainaa ei tipu,
koska ei ole vakuuksia.
Olin liian köyhä.

Menin sosiaalityöntekijän luokse
hakemaan toimeentulotukea.
Hän sanoi, että tuloni ylittää menoni.
Olin liian rikas.
Keräsin pulloja tien poskilta hengentimiksi."

"Kun maksaa ruokarahan pois,
ei jää paljon mitään käteen.
Tuntuu vähän hölmöltä,
kun kaupunki antaa toisella kädellä
ja ottaa toisella kädellä.
Palkan takia ei tätä työtä tosiaan
kannata tehdä,
vaan siksi, että työ on mielekästä."

"Elämä on muuten mallillaan,
mutta tämä rahan puute
piinaa alituisesti."

"Kuka viittii tehdä miinuspäiviä?
Maksaa ruoasta viisi euroa
ja saada palkkaa neljä euroa!
En minä ainakaan!"

"Jos olisin rikkaampi,
kävisin uudelleen kylpylässä
ja ostaisin kissalle uuden hihnan."

"Laskut kun maksaa pois,
minäkin olen ahkera työntekijä,
ei se raha riitä ostaa vaatteita
tai on jotain ylimääräisiä
pakollisia menoja."

"Sano sille kaupunginjohtajalle,
että nostaa meidän palkkoja,
se on minun viestini hänelle."

"En uskalla mennä kauppaan,
kun en tiedä, riittävätkö rahani."

3. Vammaisten ihmisten syrjäytyminen

**Tässä luvussa puhutaan siitä,
miksi kehitysvammaiset ihmiset syrjäytyvät.**

Syrjäytymistä katsotaan seuraavista näkökulmista:
asuminen, työelämä, koulutus, palvelut ja esteettömyys.

Asumisessa on paljon kehitettävää

Useimmille ihmisille on selvää,
että he voivat päättää itse,
kenen kanssa he asuvat ja missä he asuvat.
Vammaiset ihmiset voivat
päättää näistä asioista vain harvoin.

Mitä enemmän vammaisen
ihminen tarvitsee tukea,
sitä enemmän muut määräävät,
missä ja kenen kanssa hän asuu.

Päätäjien täytyy ymmärtää,
mitä yksilöllinen asuminen
oikeasti tarkoittaa.
Vammaisten ihmisten pitäisi olla mukana,
kun päättäjät suunnittelevat
heidän asumistaan.
Lisäksi asumisen suunnittelussa
pitää ottaa huomioon suositukset
vammaisten ihmisten asumisesta.

Kun laitoksia puretaan,
sen täytyy parantaa asukkaiden elämänlaatua.

Työelämä

Kuten aiemmin totesimme,
melkein kaikki kehitysvammaiset ihmiset
on syrjäytetty työelämästä.
Totesimme myös, että vain vähän
kaikista työikäisistä kehitysvammaisista käy palkkatyössä.

Työnantajat eivät tiedä,
että useimmat kehitysvammaiset ihmiset
pystyvät tekemään monenlaista työtä,
jos työ ja työaika räätälöidään heitä varten.

Räätälöinti tarkoittaa, että
työ ja työaika sovitaan sellaisiksi,
että kehitysvammainen ihminen
selviytyy niistä hyvin ja
voi käyttää tehtävissä omaa osaamistaan.

Palkkatöitä tekevät kehitysvammaiset ihmiset
ovat usein osa-aikatöissä.
Näin he saavat sekä eläkkeen että palkkatulon.

Työnantajat voivat saada yhteiskunnalta tukea,
jos ne palkkaavat vammaisen henkilön.
Monet työnantajat eivät tiedä tätä.

Työnantajat pelkäävät, että
vammaisista työntekijöistä voi tulla
ylimääräisiä eläkemaksuja.

Työtoiminta on kehitysvammalain mukaista palvelua

Useimmat työikäiset kehitysvammaiset henkilöt
osallistuvat työtoimintaan.
Se on kehitysvammalain mukaista palvelua.
Työtoimintaa voidaan järjestää työkeskuksissa tai avotyönä.
Avotyötä tehdään tavallisilla työpaikoilla.

Monet kehitysvammaiset ihmiset tekevät
työkeskuksissa ja avotyössä tuottavaa työtä.
Tuottava työ tarkoittaa esimerkiksi
sellaista työtä, josta on hyötyä yhteiskunnalle.

Kehitysvammaisten ihmisten
saama korvaus työtoiminnasta eli työosuusraha
on keskimäärin viisi euroa päivässä.
Enintään se on 12 euroa päivässä.

Avotyössä käy noin 2 300 kehitysvammaista ihmistä.
Avotyön palkattomuus ja
työosuusrahan pienuus ovat suuria epäkohtia.
Kehitysvammaisen työntekijän
työvoimaa käytetään hyväksi.

Tulo palkkatyöstä:

100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Korvaus avotyöstä:

100	100
100	100
100	100
100	100
100	100
100	100
100	100

Esimerkki kehitysvammaisen ihmisen toimeentulosta

Esimerkkihenkilöt ovat eläkkeellä.

Molemmat käyvät osa-aikatoissa kaksi päivää viikossa.

Kuva esittää, millaisia tuloja he ansaitsevat eläkkeen lisäksi vuoden aikana.

Yksi ruutu kuvassa vastaa sataa euroa.

Henkilö A on palkkatöissä kaksi päivää viikossa.

Hän saa vuoden aikana palkkaa yli 8 000 euroa.

Henkilö B on palkattomassa avotyössä kaksi päivää viikossa.

Hän saa vuoden aikana korvausta viisi euroa päivässä eli noin 1 200 euroa vuodessa.

Työtehtävät ovat samoja.

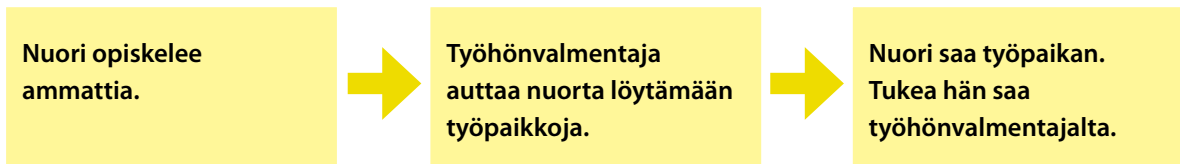
Avotyöhön on laadittava selkeät pelisäännöt.
Avotyö pitää muuttaa määräaikaiseksi harjoitteluksi.
Sen aikana työntekijä ja työnantaja voivat kokeilla,
sopiiko kehitysvammaisen työntekijä palkkatyöhön.

Ammatillinen koulutus ja työhönvalmennus

Me itse ry on sitä mieltä,
että ammattikoulutuksessa on
liian vähän aloituspaikkoja,
jotka sopisivat kehitysvammaisille nuorille.

Kehitysvammaisten nuorten
on vaikea hakeutua tavallisiin ammatillisiin oppilaitoksiin.
He eivät saa niissä riittävästi tukea oppimiseensa.

Kehitysvammaiset nuoret haluavat
erityislinjojen koulutukseen lisää vaihtoehtoja.

Esimerkki siitä, miten työhönvalmentaja voi auttaa opiskelijaa.

Jokaisen opiskelijan tulisi saada henkilökohtainen työhönvalmentaja. Hän auttaisi löytämään sopivan työpaikan. Nuori voi sijoittua myös työkeskukseen, mutta se ei saa olla ainoa vaihtoehto.

Kuntien palvelut ja vammaispalvelut

Vammainen kuntalainen on tasavertainen muiden kuntalaisten kanssa. Jokaisen pitää voida osallistua yhteiskunnan toimintaan tasa-arvoisesti elämän kaikilla alueilla.

Vammaisten kuntalaisten avustajien on päästävä maksutta erilaisiin tapahtumiin.

Palveluissa vammaista asiakasta on arvostettava. Se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että palvelevan työntekijän pitää asioida suoraan vammaisen ihmisen eikä avustajan kanssa. Näin on toimittava aina, kun se on mahdollista.

Sellaiset palvelut, joita kaikki kuntalaiset eivät voi käyttää, luovat eriarvoisuutta.

Henkilökohtainen apu auttaa osallistumaan

Kehitysvammaisilta henkilöiltä pitää poistaa palvelumaksut niistä palveluista, joita he tarvitsevat vamman takia.

Vammaispalveluiden pitää olla saatavilla kaikille,
jotka täyttävät lain mukaiset
vaikeavammaisuuden kriteerit.

Me Itse ry on erityisen huolissaan siitä,
että monet vaikeimmin kehitysvammaiset henkilöt
ovat jäämässä henkilökohtaisen avun ulkopuolelle.
Mistä tämä epäkohta johtuu?
Joissakin kunnissa tulkitaan liian tiukasti
vammaispalvelulain kohtaa,
jossa sanotaan, että vammaisella ihmisellä pitää olla
"voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa".
Voimavarat tarkoittavat esimerkiksi sitä,
että vaikeavammaisen henkilö pystyy
ilmaisemaan toiveitaan ja tarpeitaan.

Kuntien tiukka lain tulkinta
johtaa helposti siihen,
että ne eivät myönnä
henkilökohtaista apua vaikeimmin
kehitysvammaisimmille henkilöille.
Jostain syystä kaikki eivät myönnä, että
vammaisen ihminen voi määritellä toiveensa
myös käyttämällä apuvälineitä tai tulkkia.

Me Itse ry:n kunniajäsen Teuvo Taipale
ennakoi tätä tilannetta
vuonna 2009 seuraavasti:
"Pelkään, että eettinen näkökulma unohtuu.
Teoriatasolla poliitikot kyllä puhuvat eettisesti
ja ovat valmiita menemään pitkällekin.
Mutta sitten kun tulee raha,
niin laitetaan yks kaks hyvin voimakkaasti jarruja päälle.
Jääkö vaikeasti kehitysvammaisen silloin
pahnanpohjimmaiseksi,
jolle ei enää apua olekaan varaa myöntää?"

Me itse ry katsoo yksiselitteisesti,
että vaikeimmin kehitysvammaisia henkilöitä syrjitään,
jos heille ei myönnetä henkilökohtaista apua
tai sitä vastaavaa palvelua.

Rakennetun ympäristön esteettömyys

Rakennettu ympäristö tarkoittaa
muun muassa katuja, teitä,
jalankulkuväyliä, rakennuksia ja puistoja.

Rakennetussa ympäristössä on usein esteitä, jotka haittaavat pääsemistä eri paikkoihin. Esimerkiksi rakennuksissa voi olla portaita eikä lainkaan hissiä. Tällaisiin rakennuksiin eivät pyörätuolin käyttäjät pääse.

Millainen sitten on esteetön ympäristö? Esteetön ympäristö on sellainen, jota kaikki voivat käyttää. Esteetön ympäristö helpottaa kaikkien kansalaisten toimintaa, mutta monille vammaisille henkilöille esteettömyys on välttämätöntä.

Esteitä voi olla myös esimerkiksi tiedon saamisessa. Tieto voi olla liian vaikeaa tai väärässä muodossa. Tieto pitää olla saatavissa sellaisessa muodossa, että eri tavoilla vammaiset ihmiset voivat ottaa sitä vastaan. Tietoa pitää saada esimerkiksi

- selkokielellä,
- viittomakielellä,
- pistekirjoituksella tai
- tulkin avulla.

Esteettömyys lisääntyy, kun poistamme liikkumisen, näkemisen, kuulemisen ja ymmärtämisen esteitä.

Perustuslaki kieltää syrjinnän

Vammaiset ihmiset kohtaavat monenlaista syrjintää yhteiskunnassa. Syrjintää ilmenee kaikilla elämänalueilla. On syrjintää, jos vammaista ihmistä kohdellaan eri tavalla kuin muita. Syrjintä aiheuttaa syrjäytymistä yhteiskunnan valtavirrasta.

Perustuslain mukaan ketään ei saa syrjiä. Laki sanoo tämän niin, että ketään ei saa asettaa eri asemaan vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Me Itse ry:n köyhyyden ja syrjäytymisen torjunnan ohjelma

Me Itse ry edellyttää valtiolta ja kunnilta seuraavia toimenpiteitä kehitysvammaisten ihmisten köyhyyden ja syrjäytymisen torjumiseksi.

Kehitysvammaisten työllistymisessä

Palkataan lisää työhönvalmentajia etsimään työpaikkoja kehitysvammaisille ihmisille. Työhönvalmentajat tukevat vammaisia työntekijöitä myös työpaikoilla.

Yhteiskunta kehittää ja myöntää erilaisia palkkatukimuotoja sellaisille työnantajille, jotka palkkaavat vammaisia työntekijöitä. Huolehditaan siitä, että työnantajat saavat riittävästi tietoa näistä yhteiskunnan tukimuodoista. Tuen avulla ne voivat palkata vammaisen työnhakijan.

Kunnat perustavat lisää sosiaalisia yrityksiä. Kuntien pitää edellyttää, että myös vammaisia henkilöitä palkataan töihin silloin, kun kunta hankkii asumispalveluja vanhuksille ja vammaisille.

Koulutuksen osalta Me Itse ry edellyttää, että oppisopimuskoulutusta kehitetään. Tavoitteena pitää olla, että oppisopimuskoulutuksesta tulee vammaisille ihmisille merkittävä keino hankkia koulutus ammattiin ja työllistyä.

Oppisopimuskoulutus tarkoittaa sellaista koulutusta, jossa oppiminen tapahtuu työpaikalla.

Avotyötoiminnassa

Palkaton avotyö muutetaan harjoitteluksi, joka on määräaikainen. Avotyön jatkumista tarkastellaan esimerkiksi kerran vuodessa. Avotyötoiminnalle pitää laatia selkeät säädökset, jotka turvaavat, että työntekijöitä kohdellaan oikeudenmukaisesti.

Avotyösopimukset on muutettava työsuhteiksi, jos ne täyttävät työsuhteen tunnusmerkit.

Työkeskusten työtoiminnassa

Työosuusrahajärjestelmä on uusittava. Lähtökohtana on oltava työntekijöiden oikeusturva sekä työn ja palvelun erottaminen toisistaan.

Työosuusraha on nostettava kaikilla 12 euroon päivässä.

Asumistuessa

Koska vuokrat kohoavat, myös asumistuen enimmäismäärää on korotettava niin, että se vastaa kohonneita vuokria.

Maksukatoissa

Terveydenhoidon ja lääkekustannusten yhteinen maksukatto on säädettävä kohtuulliseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelumaksuissa

Kehitysvammaiselta henkilöltä ei saa periä palvelumaksua niistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, joita hän tarvitsee vamman takia.

Toimeentulotuessa

Kehitysvammaisia ohjataan tarvittaessa hakemaan toimeentulotukea.

Asumisessa

Vammaisilla ihmisillä on samanlainen oikeus päättää asumisesta kuin vammattomilla kansalaisilla. Myös vammaisille ihmisille kuuluu itsemääräämisoikeus asumisessa.

Kun kunnat suunnittelevat kehitysvammaisten ihmisten asumista, niiden on noudatettava Vammaisten ihmisten asumispalvelujen laatusuositusta ja Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan laatusuositusta.

Kehitysvammaisilla ihmisillä pitää olla mahdollisuus pysyvään kotiin ja niin halutessaan pitkäaikaisiin avustajiin. Lyhyet eli vain muutaman vuoden pituiset palvelusopimukset on kiellettävä kilpailutuksissa.

Kun laitoksia puretaan, pitää huolehtia siitä, että asukkaiden asumisen laatu ja elämänlaatu paranevat. Uusien asumisyksiköiden on oltava muun asutuksen keskuudessa.

Laitosten purkamisesta ei saa seurata, että lapsuudenkodissa asuvien vammaisten ihmisten muutto itsenäiseen asumiseen estyy tai pitkittyy. Asuntoja ja asumisen tukipalveluja on varattava niin paljon kuin niitä tarvitaan.

Ammatillisessa koulutuksessa ja työhönvalmennuksessa

Vammaiset nuoret tarvitsevat enemmän ammatinvalinnanohjausta perusopetuksen viimeisillä luokilla. Valtion ja kuntien on taattava toisen asteen koulutus kaikille nuorille.

Vammaiset nuoret tarvitsevat lisää vaihtoehtoja ammatilliseen koulutukseen. He tarvitsevat myös lisää koulutusaloja.

Ammattioppilaitosten toimintaa on ohjattava kaikille nuorille sopivaksi.

Jokaiselle vammaiselle nuorelle on taattava oikeus henkilökohtaiseen työhönvalmennukseen, kun ammatillinen koulutus on päättynyt.

Työkeskus ei saa olla automaattisesti kehitysvammaisen nuoren ensimmäinen ja viimeinen "työpaikka".

Julkisissa palveluissa

Julkisten palveluiden tulee sopia kaikille ja niiden pitää olla kaikkien käytettävissä. Vammaisten ihmisten avustajien tulee päästä maksutta erilaisiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin.

Vammaispalveluissa

Henkilökohtainen apu on ulotettava koskemaan myös vaikeimmin kehitysvammaisia ihmisiä. Vammaisten ihmisten yhdenvertaisuus on taattava sovittamalla yhteen vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki.

Rakennetussa ympäristössä

Rakennusten, jalkakäytävien ja muiden yleisten tilojen esteettömyyttä on edistettävä.

Jos vanhoja tiloja ei korjata esteettömiksi, etenkin julkiset palvelut on sijoitettava niin, että kaikki kansalaiset pääsevät käyttämään niitä.

Syrjinnän kieltämisessä

Syrjintä vammaisuuden perusteella on kiellettävä.

Tampereella

Me Itse ry:n johtoryhmä

REKIÄLÄ

- 45 VATIALA-TAMPERE
- 70 TAMPERE-NOKIA
- 75 TAMPERE

A bus stop sign on a metal pole. The top part is blue with a white bus icon and the word 'REKIÄLÄ' in white. Below that, on a white background, are three lines of black text: '45 VATIALA-TAMPERE', '70 TAMPERE-NOKIA', and '75 TAMPERE'.

Me Itse ry:n tavoite on yhteinen maailma kaikille

Me Itse -yhdistyksessä kehitysvammaiset ihmiset päättävät itse yhdistyksen tavoitteista ja toiminnasta.

Tavoitteemme ovat:

- Tunnistamme ja saamme meille kuuluvat oikeudet.
- Päättämme itse asioistamme.
- Elämme hyvää elämää muiden joukossa.

Haluamme vaikuttaa päätöksiin

Haluamme olla mukana vaikuttamassa, kun meitä koskevia suunnitelmia tehdään. Haluamme, että ympäristö on esteetön ja turvallinen kaikille.

Me Itse -yhdistyksen tavoite on: yhteinen maailma kaikille.

Meille tärkeitä asioita ovat:

- Yhteiskunnallinen yhdenvertaisuus.
- Hyvän elämän toteutuminen.
- Vammaisten ihmisten osallistuminen yhteiskunnan toimintaan.

Koulutetut puhujat ovat asiantuntijoita

Käsikynkkä-projektimme kouluttaa kehitysvammaisia puhujia kertomaan työstä, asumisesta ja ihmisoikeuksista. Puhujamme ovat oman elämänsä parhaita asiantuntijoita.

Liity jäseneksi

Me Itse ry:ssä on yli 800 jäsentä.

Tule sinäkin mukaan.

Lisätietoja on kotisivullamme osoitteessa

www.meitse.fi

Puheista tekoihin on
Me Itse ry:n kannanotto
kehitysvammaisten ihmisten
hyvinvointiin 2010-luvun Suomessa.

Me Itse ry on kehitysvammaisten ihmisten
oma yhdistys, jossa me itse päätämme
yhdistyksen tavoitteista ja toiminnasta.

Pyrimme edistämään vammaisten
osallistumista yhteiskunnan toimintaan.
Haluamme edistää vammaisten asioiden hoitamista
ja myönteistä suhtautumista vammaisuuteen.

Muut ihmiset ovat hoitaneet asioita
liian kauan meidän puolestamme.
Meidän täytyy oppia itse hoitamaan asioitamme.
Me tarvitsemme tukea, mutta emme holhousta.

Haluamme vaikuttaa meitä koskeviin suunnitelmiin.
Toiveisiimme tulee suhtautua vakavasti.

Puheista tekoihin on katsaus
kehitysvammaisten ihmisten köyhyyteen.
Köyhyys ei yleensä ole ihmisen oma valinta.

**Raha-automaattiyhdistys tukee
toimintaamme.**

**Julkaisumme ensimmäinen painos
tehtiin 2010 osana Euroopan
köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen
torjunnan teemavuotta.**

Puheista tekoihin

Me Itse ry
Pinninkatu 51
33100 Tampere
www.meitse.fi